

інформації для вирішення навчальних, а згодом і виробничих завдань, набути навичок, які допоможуть продовжувати освіту протягом усього життя [4].

І тому, рішення даної проблеми вбачається в системному використанні інформаційно-комунікаційних технологій при формуванні дослідницьких умінь студентів-екологів, для успішної майбутньої професійної діяльності.

### **Список використаних джерел:**

1. Галузевий стандарт вищої освіти України бакалавра напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування». – Введ. 27.12.2011. – Одеський державний еко-логічний університет. – Одеса: ТЕС, 2012. – 116 с.
2. Леонтович А.В., Саввичев А.С. Исследовательская и проектная работа школьников. 5–11 классы / Под ред. А.В. Леонтовича. – М.: ВАКО, 2014. – 160 с. – (Современная школа: управление и воспитание).
3. Борздун В.Н., Борздун Л.А. Исследовательская деятельность в школе: критерии оценки // Методист. – 2003. – № 6.
4. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: Навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти. – Вінниця: ООО «Планер», 2005. – 366 с.

**Малихін А.О.**

*кандидат педагогічних наук, доцент,  
Бердянський державний педагогічний університет*

## **ДО ПИТАННЯ ДІАГНОСТИКИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ**

Дослідження проблеми формування особистості майбутнього вчителя представлено у психолого-педагогічній літературі широким колом дослідників (Г. Абрамова, Б. Баєв, Л. Долинська, М. Дьяченко, Л. Кандибович, А. Капська, О. Кобернік, Н. Кузьміна, С. Максименко, О. Мороз, Д. Ніколенко, Л. Проколієнко, В. Семиченко, В. Стешенко, В. Сидоренко, В. Сластьонін, Г. Терещук, А. Цина, Н. Чепелева, Т. Яценко та інші). Більшістю з них відзначається, що важливою умовою успішності процесу підготовки майбутнього фахівця є його позитивна мотивація на професію вчителя, його професійно-педагогічна та особистісна спрямованість на успішне вирішення завдань педагогічної діяльності.

Ефективність процесу професійного підготовки майбутнього вчителя залежить від його професійно-педагогічної спрямованості. У психологічних дослідженнях професійно-педагогічна спрямованість розглядається як система особистіших якостей, які визначають стійке, усвідомлене, активно-дійове ставлення до педагогічної праці сьогоденного студента. М. Дьяченко і Л. Кандибович вважають, що професійно-педагогічна спрямованість особистості – це розуміння та внутрішнє сприйняття нею мети й завдань

професійної педагогічної діяльності, ідеалів, настанов, поглядів, що характеризуються «стійкістю (нестійкістю), домінуванням суспільних вузько особистісних мотивів, далекою або близькою перспективою» [1, с. 174]. Професійно-педагогічну спрямованість дослідники розглядають переважно як систему особистісних якостей, які визначають внутрішнє розуміння мети й завдань педагогічної діяльності та які залежать від характеру провідного мотиву в структурі мотивації майбутнього педагога.

Досліджуючи професійне становлення студентів Н. Зотова й О. Родіна [2] припустили, що для їх успішного професійного становлення можуть виявитися важливими емоційно-особистісні особливості (мотивація; рівень суб'єктивного контролю; якості, що визначають взаємодію з іншими людьми; емоційна стійкість), інтелект й уміння організувати свою діяльність. Ними відзначається, що поділ на групи по успішності майже повністю співпав з поділом за рівнем мотивації. Це дало підставу авторам вважати мотивацію найдужчим фактором, який впливає на успішність, що відповідає отриманим ними раніше даним про першорядну роль мотивації в професійному становленні студентів. Мотивація – це спонукання, що викликає активність організму і визначає її спрямованість.

Основою для відокремлення критеріїв сформованості професійно-педагогічної спрямованості виступає «рівень сформованості мотиваційних домінант особистості» [3], який пов'язаний з основними видами професійної діяльності майбутнього учителя. Відповідно до цього, перерозподіл рівнів сформованості соціальних, когнітивних і професійних мотивів виступатиме показником, мірою сформованості професійної спрямованості особистості і, як наслідок, її майбутнього професійного становлення.

Враховуючи вищезазначені підходи, результати досліджень стосовно проблем формування мотивації навчання, спираючись на теоретичні положення формування професійної педагогічної спрямованості особистості в якості рівнів сформованості професійної спрямованості особистості і беручи за основу підхід запропонований В. Квас [3], ми виділяємо високий, середній, низький рівні, які можна охарактеризувати кількісними та якісними показниками.

Високий рівень професійно-педагогічної спрямованості характеризується стійким інтересом до пізнання та самопізнання, стійким позитивним ставленням студентів до навчально-виховної та педагогічної діяльності, яскравими емоційними переживаннями, пов'язаними з обраною професією, наданням переваги діяльності з широкою невизначеністю, рефлексивним володінням педагогічними компетенціями, конструюванням навчально-пізнавальної та дослідницької діяльності з врахуванням об'єктивних вимог до неї та своїх суб'єктивних можливостей.

Середній рівень характеризується нестійким позитивним ставленням до навчально-пізнавальної діяльності та майбутньої професії, володінням педагогічними компетенціями ми в межах обов'язкового мінімуму, зацікавленістю до самопізнання своєї освітньої траєкторії, наданням переваг діяльності, що має чітко визначений алгоритм, наявністю суб'єктивних труднощів з рефлексивним володінням педагогічними знаннями і вмінням співвідносити навчальну діяльність з майбутньою професійною.

Низький рівень професійно-педагогічної спрямованості характеризується відсутністю у студентів інтересу до навчально-виховної діяльності та педагогічної, або ж цей інтерес має епізодичний характер; невміння їх проектувати на навчально-виховну діяльність учнів, наявністю уривчастих знань з фахових дисциплін, відсутністю усвідомлених уявлень про себе як про суб'єкт навчально-пізнавальної діяльності.

З метою дослідження мотивації навчання у ВНЗ, як основи професійно-педагогічної спрямованості нами було проведено опитування 437 студентів Бердянського, Вінницького, Донбаського державних педагогічних університетів, а також Національного педагогічного університет ім. М.П. Драгоманова, що навчаються на факультетах, які здійснюють підготовку вчителів трудового навчання та технологій.

Як свідчать наші дослідження, соціальні мотиви притаманні 39,2% студентів і є найбільшою групою мотивів, які обумовлені ставленням особистості до світу, суспільства і себе самого. Соціальні мотиви пов'язані з чинниками, які впливають на когнітивні і професійні мотиви, але не безпосередньо, а опосередковано. До соціальних мотивів відносяться: розуміння соціальної значущості здобування освіти, прагнення майбутніх учителів трудового навчання адаптуватися і затвердитися в сучасному суспільстві, прагнення посісти певну посаду в майбутньому, отримати визнання, схвалення, отримувати гідну заробітну плату, самостверджуватися, знайти шлях до власного благополуччя.

Когнітивна спрямованість в цілому характеризується мотивами, пов'язаними з цікавістю до оволодіння знаннями, уміннями, творчим характером навчальної діяльності тощо. «Чисті» когнітивні мотиви виявилися у всього у 9,3% студентів. Когнітивні мотиви ми розглядаємо як групу мотивів, що складається із зовнішніх (поза навчальною діяльністю) і внутрішніх (у власне навчальній діяльності) мотивів. Внутрішні мотиви при всьому їх різноманітті можуть бути зведені до мотивів, що спираються на пізнавальний інтерес, тобто на зміст навчальної діяльності, конкретний навчальний предмет. Такі мотиви зазвичай постають не як засіб, а як мета діяльності студента, і в цьому їх цінність. До внутрішніх мотивів відносяться також мотиви, що спираються на інтерес до самого процесу навчання. Зовнішні мотиви пізнавальної діяльності менш значущі, оскільки не пов'язані з оволодінням знань, проте в практичній діяльності вони можуть значно впливати на активність особистості, у тому числі і негативно. До таких мотивів ми відносимо: мотиви, пов'язані з лідерством і престижем у навчанні (мотивація благополуччя), прагнення опинитися в центрі уваги, а також мотиви, пов'язані з уникненням невдач або отриманням якої-небудь винагороди.

Мотивами, що забезпечують ефективне здійснення професійної діяльності (організаційно-управлінською, організаційно-проектною, аналітичною, консультаційною, дослідженням) характеризується професійна спрямованість майбутніх учителів. Професійні мотиви виявили всього 3,7% опитаних студента. У відповідності з цим до професійних мотивів ми відносимо: орієнтацію на ерудицію в професійній сфері; задоволення від здійснення професійних видів діяльності (широкі професійні мотиви);

орієнтацію на засвоєння професійних знань і умінь (вузькі професійні мотиви), професійну самоосвіту, самовизначення (розуміння значення знань для подальшої діяльності, бажання підготуватися до майбутньої роботи і таке інше.) і самоудосконалення (професійний розвиток).

На наш погляд найвищим проявом професійно-педагогічної спрямованості є поєднання в структурі мотивації особистості студента всіх трьох мотивів: соціального, когнітивного та професійного. Таку мотивацію виявили 16,9% опитаних студентів.

Отже, професійна спрямованість – це професійно-значима риса, яка займає центральне місце в структурі особистості вчителя і обумовлює його індивідуальну і типологічну своєрідність. В більш широкому розумінні (в плані інтегральної характеристики праці) – це система емоційно-ціннісних відношень, що задає ієрархічну структуру домінуючих мотивів особистості вчителя, які спонукають педагога до її ствердження в педагогічній діяльності та спілкуванні.

Проведене нами дослідження дало змогу визначити рівні професійно-педагогічної спрямованості майбутнього вчителя технології, як одного із компонентів професійного становлення фахівця педагогічної справи та ступінь сформованості мотиваційної сфери особистості, що істотним чином впливає, на наш погляд, на результативність як процесу навчання у педагогічному ВНЗ, так і на процес професійного становлення в цілому.

#### **Список використаних джерел:**

1. Дьяченко М.И. Психология высшей школы: Изд. 2-е, перераб. и дополн. / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – Минск: БГУ, 1981. – 234 с.
2. Зотова Н.Н. Исследование профессионального становления студентов-психологов / Н.Н. Зотова, О.Н. Родина // Вестник Московского университета. Сер. 14. Психология. – 2003. – № 3. – С. 69-78.
3. Квас В.М. Критерії, показники та рівні визначення професійної педагогічної спрямованості майбутніх учителів / В.М. Квас [Електронний ресурс]. – Режим доступу [http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Vchu/N131/N131p066-072.pdf](http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchu/N131/N131p066-072.pdf)